

165 éves a posta Dévaványán

A XIX. század közepén jellemző volt a technikai fejlődés, a polgárosodás és az információk továbbításának különböző megoldása. Utóbbiból jelentős szerepet vállaltak a posták. Igény volt az államigazgatásban, a kereskedelemben és a magán életben is levelek, csomagok megadott címre történő eljuttatására. A főpostautak ekkor már behálózták az Osztrák-Magyar Monarchia területét. Igaz ezeken abban az időben még lovaskocsik és lovas futárok közlekedtek. Hazánkban 1845-ben indult el a vasúti közlekedés, ami a XIX. század végére szinte teljesen kiépült. Ez lehetővé tette a postai küldemények gyorsabb és biztonságosabb továbbítását.

A dévaványai postaszolgálat részletezése előtt indokolt áttekinteni a település postanyitás előtti történetének főbb szakaszait.

Településtörténet

Ványa falu (1332-1705) – Első írásos említése a pápai tizedjegyzékben fordul elő (1332), ekkor még Békés vármegye része volt. Később előfordult, hogy városként vagy mezővárosként (oppidum) említették a források. Luxemburgi Zsigmond 1422. április 17-kén kelt bizonyáglevelében Heves vármegyéhez csatolta (a Kompolthy család kérésére). A török megszállás alatt viszonylagos védeltséget élvezett, mivel szultáni (khász) birtok volt.

Ványa pusztaság (1705-1710) – A törökök kiűzésének időszakában kifosztották a tatárok, majd az ezt követő Rákóczi-szabadságharc alatt lakossága vélhetően részben elmenekült, részben elpusztult, ezen időszakban lakatlan volt, vagy alig néhányan tartózkodtak itt.

Ványa/Déva Ványa falu (1710-1744) a korszakban végig mezővárosnak nevezik a források, de csak 1774-ben kap hivatalosan mezővárosi jogállást, közigazgatási besorolása: Heves és Külső-Szolnok Törvényesen Egyesült Vármegyék (felső-tiszai járás). Ebben az időben megépülnek a legfontosabb középületek, létrejönnek az akkori külterületi részeken a kertek, megállapodnak a falu birtokosai a tulajdonjogi vitákat követően és kialakul a helység két nagytársadalmi csoportja (armális nemesek, jobbágyi származású lakosok).

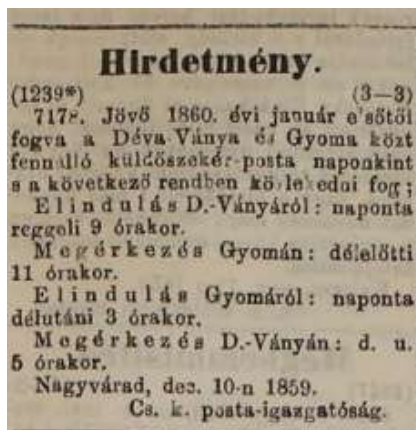
Dévaványa mezőváros (1774-1872) jellemző az „önkormányzati” szervek teljeskörű kiépülése, a helység írásbeliségének kiteljesedése. 1849-ben rövid ideig Külső-Szolnok Törvényesen Egyesült Vármegyék székhelye volt a mezőváros. A szabadságharc leverését követően közigazgatási átszervezések voltak és a települést az összevont Békés-Csanád vármegye szeghalmi járásához csatolták.

A posta története

A település fejlődése magával hozta a postaszolgáltatás iránti igényeket is. Ehhez **1859-ben** Dévaványán adottak lettek a feltételek. Az 1859. április 15-i Budapesti Hírlapban a következő pályázati kiírás jelent meg: „*Déva-Ványa mezővárosban, Békés-Csanád vármegyében*

felállítandó cs. k. posta-kiadósághoz pályázni lehet tiszti szerződéssel.” Az újság feltételeket is közzétett: anyagi biztosíték és szakvizsga. Előírás volt a saját-kezűleg megírt pályázat is. A postakiadónak hetente négyszer kellett a postaanyagot Déva-Ványától Gyomáig szállítania és vissza. A közleményt a nagyváradai cs. k. Posta-igazgatóság adta ki.

A pályázat sikeres volt, **1859. július 1-én elkezdte működését a déva-ványai postakiadóság.** A vállalásnak megfelelően heti négy alkalommal „küldönckézépostát” indított a postakiadó Gyomára és vissza. A széképostá hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton közlekedett. Déva-Ványáról reggel 9 órakor indult a járat, vissza pedig délután 3 órakor Gyomáról.

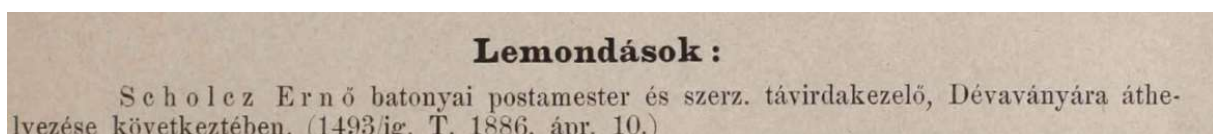
A postakiadóság felállítása magával hozta a posta igénybevételének növekedését. Az első öt havi forgalma alapján a postaigazgatóság dolgozói értékelték a postakiadóság teljesítményét. A felvett és érkezett küldemények mennyisége alapján megállapították, hogy már nem elég a heti négy szállítás Gyomáig és vissza, indokolt a naponkénti közlekedés. A Nagyváradai Postaigazgatóság 1859. december 10-i dátummal a Budapesti Hírlap 301. számában hirdetményt tett közzé, ami 1859. december 21-én jelent meg. Ebben már a naponkénti szállítás idejét is közzé tették. Ez a hirdetmény több lapban is megjelent.

A postaigazgatóság meghatározta Déva-Ványa posta kézbesítési területét is. Kézbesítés szempontjából hozzá osztották be a körülötte fekvő pusztákat is. Ezek: Károly, Kérsziget, Simándsziget, és Sártóköz.

Sajnos az első postamester (vagy postamesterek) nevére vonatkozó dokumentumot nem találtunk. Az viszont bizonyított, hogy a postakiadóságból **még 1859 végén postamesterség lett.**

Az 1859 és 1872 között tevékenykedő postamester(ek) nevét nem ismerjük, viszont dokumentumokkal igazolható, hogy 1873-ban már **Scholcz Ferenc volt a postamester.** Őt követve 1907-ig a Scholcz család három további tagja lett postamester: Ferenc (?–1873–1879) után Frigyes (1880–1886), Ernő (1886–1902), végül pedig Dezső (1902–1907).

1886. június 8-tól **Scholcz Ernőt** nevezték ki a déva-ványai egyesített posta és távírda vezetőjének. Ez az év azért is jelentős, mert a hivatalos közlöny szerint 1886. július 31-én a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Dévaványán postával egyesített távíróállomás létesült. Akkor a táviratok továbbítása még morze-készülékekkel történt, ami komoly szaktudást igényelt a postásoktól. Scholcz Ernő a battonyai postamesterséget cserélte fel a dévaványaival:

1887. március 11-től Medgyesy Annát megbízott kezelőnek kinevezték a postamester munkájának segítésére.

1889-ben elkészült a Gyoma-Dévaványa-Kisújszállás vasútvonal. Ez lehetőséget biztosított a postaanyag vasúton történő továbbítására. Két év múlva 1891-ben Dévaványától tovább épült a vasútvonal Szeghalmon át Vésztőig.

Az 1889.10.04-i PRT közzétette, hogy a Kisújszállás-Déaványa-Gyomai vasút mentén új távírdavezeték létesült a m. kir. államvasutak irányítása alatt. A vasútállomáson új távírdaállomást állítottak fel. 1891. december 1-től a Kéthalom vasúti távírdaállomás is felhatalmazást kapott állami és magántáviratok felvételére. Ellenőrzése és a táviratközvetítés szempontjából a déaványai posta- és távírdahivatalhoz osztották be.

Déaványa postamesterség létszáma folyamatosan nőtt, már nemcsak a postamester, hanem kiadó is dolgozott a postán. Az 1896-ban megjelent „Millenniumi emlékalbumban” Dezső Irma m. kir. posta- és távírdakiadó fényképe látható. Feladata a postamesternek történő segítség a hivatali belső munkában.

Az 1891-es Gazdacímtár Déaványán 11 olyan személyt tartott nyilván, aki 1000 hold feletti birtokkal rendelkezett. Például Hunyadi Julia grófnő 2118 hold, Hunyadi Imre gróf 1716 hold stb. Postai szempontból egyértelmű, hogy a nagyobb birtokok ügyeinek intézéséhez több postai szolgáltatás is párosult, ami a postamesterség forgalmát kedvezően befolyásolta.

Scholcz Ernő 16 évig vezette a déaványai postamesterséget, őt **Scholcz Dezső** követte a postamesteri székben. Scholcz Ernőről tudjuk, hogy 1902. októberében lemondott postamesteri állásáról (Postai Rendeleték Tára, a továbbiakban PRT, 1902-10-14/34. szám). Scholcz Dezső legfeljebb 1907-ig vezethette a déaványai postát. Tény, hogy a Scholcz család több mint 30 évi postamesteri szolgálat után hagyott fel a postai munkával Déaványán.

A déaványai postamesterség 1904-ben kapott távbeszélőt (kézikapcsolású telefonközpontot). Arról nincs tudomásunk, hogy az első évtizedben mennyi előfizetője volt a településnek, de az biztos, hogy 1913-ban 12 előfizető volt bekötve a korlátozott nappali szolgálatot ellátó déaványai telefonközponthoz. Az előfizetők a következők voltak:

DÉAVÁNYA.	
<i>Korlátolt nappali szolgálat.</i>	
2	Blayer Lajos földbirtokos
4	Csendőrörsparancsnokság m. kir.
10	Déaványai honi bőröndgyár r.-t.
6	Déaványai takarékpénztár r.-t.
<hr/>	
Déaványa	13
7	Guttmann Jakab fakereskedő
11	Jakabfy Dezső földbirtokos (1 mellékállomással) Pusztta-Écseg
12	Jakabfy Sándor földbirtokos (1 mellékállomással) Pusztta-Écseg
1	Községi előljáróság
8	Porges Adolf terménykereskedő
9	Schlesinger és Pollákovits gabona-kereskedők
5	Schwarz A. Mór terménykereskedő
3	Szolnoki mezőgazdasági takarékpénztár r.-t. déaványai fiókintézete

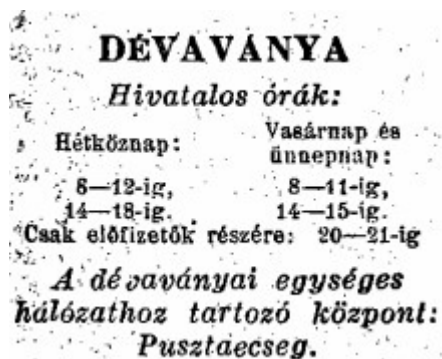
A PRT 1908-02-06/8. számából tudjuk, hogy a Budapesti kerületben lévő dévaványai postamesterség élére **Izsó Máriát** nevezték ki (**későbbi férjezett neve Bogya Andrásné**).

Izsó Mária postás család sarja volt, szüleit is magával hozta Dévaványára, ezt az alábbi közleményből tudjuk: „*Izsó Mihály ny. posta-távírda altiszt 1910. február hó 10 én hosszas szenvedés után, életének 69-ik évében meghalt Dévaványán. Az elhunyt hosszú időn keresztül a ceglédi postahivatalnál szolgált. Nyugdíjaztatásakor azonban elköltözött családjával együtt Dévaványára, ahol egyik leánya postamesternő, s itt érte utol a halál. Nyugodjék békében!*” (Ceglédi Újság, 1910-02-13 / 7. szám)

Az első világháború alatt jelentősen megemelkedett a posta forgalma (levelek, csomagok). 1918 után az Alföld jelentős része román megszállás alá került. Bizonytalanság és kétségbeesés jellemezte az embereket, akkor még nem tudták, miként zárul a háború. Bekövetkezett Trianon, aminek hatására az országhatárok alaposan megváltoztak. Ez a postaigazgatás területi beosztását is jelentősen érintette. A Dévaványa postát felügyelő Nagyváradi Postaigazgatóság Romániához került, ezért Dévaványa postát áthelyezték az 1920 szeptemberében alakult Szegedi Postaigazgatósághoz.

1939 tavaszán dr. Bogya András kiadó lemondott postakiadói állásáról, ezért szükséges volt a pótlása. A PRT-ben pályázati hirdetés jelent meg, amiben olvashatjuk, hogy Dévaványán a postamesternő kiadónő jelentkezését várta. Teljes ellátást ígért, a fizetést pedig megegyezés tárgyának tekintette.

1939-ben a kitört II. világháború hatására a posták forgalma ismét emelkedésnek indult, így volt ez Dévaványán is.

.Az 1943-as országos telefonkönyvből megállapítható, hogy hétköznap 9 óra időtartamban, vasárnap és ünnepnap pedig 5 óra időtartamban állt az előfizetők rendelkezésére. A posta nyitva tartása miatt a postai nyilvános telefonról ennél egy órával kevesebb ideig volt lehetőség a telefonálásra.

Akkor 37 távbeszélő-előfizető volt a telefonközpontba bekötve, köztük 22-es kapcsolási számmal Bogya Andrásné postamester.

Bogya Andrásné (Izsó Mária) volt az a postamester, aki a dévaványai posta fennállása óta a leghosszabb ideig vezette azt. Közel 40 évig szolgálta a települést és a postát. A két világháború alatt és között ő és a csapata gondoskodott a község postai ellátásáról. Pontosan nem tudjuk, mikor vonult nyugdíjba, de az biztos, hogy 1947-ben pályázatot írtak ki Dévaványa postamesteri állás betöltésére.

A postamesterség 1946. évi teljesítménye 153.535 munkaegység volt. Ez egy nagyforgalmú postát jelentett. Természetesen a juttatás ennek megfelelően jelentős volt. A pályázatot **Havadi Béla** nyerte meg. Ő Füzesgyarmatról került át a dévaványai postamesterség élére. Már 1938-ban szeretett volna postakiadóból postamesterré válni, de kiderült, hogy tiltott protekciót keresett, ami miatt 2 pengő pénzbírságot kapott, és postamesteri elképzelései is eltolódtak.

1949-ben a postamesterséget átminősítették postahivatalnak, így a vállalkozói postából állami posta lett. Ennek hatására Havadi Béla postamester lemondott, de beosztotként továbbra is a dévaványai postánál dolgozott. Őt **Csikhelyi Endre** követte, aki már hivatalvezetőként állt a dévaványai posta élére.

1950-ben jelentős változások történtek a Magyar Postánál. A posta kötelezettsége lett a hírlapterjesztés. Ezt elsődlegesen előfizetői módban teljesítették Dévaványán, de jelentős volt a hírlapárusítás is. A terjesztésbe az általános iskola is bekapcsolódott, főleg ifjúsági lapok (Kisdobos, Pajtás, Ifjúsági Magazin, Világ Ifjúság stb.) terjesztésével. Dévaványa a sajtóterjesztésben eredményesen teljesített. Munkájukért számos elismerést és kitüntetést kaptak. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy mind az előfizetői lapok kézbesítéséért, mind pedig a hírlapárusításért külön díjazásban is részesültek az érintett postai dolgozók. Korabeli újságokból olvashatunk sajtónapon kapott elismeréseikről. A jelentős előfizetői szám indokolta, hogy az egyesített kézbesítők helyett független hírlapkézbesítők gondoskodjanak a napilapok és egyéb hírlapok elkülönült kézbesítéséről. Az 1950-es évek elején a postahivatalokat nagyságuk szerint osztályba sorolták. I. osztályú lett az 1-2 személyes posta, II. osztályú a 3-6 személyes, III. osztályú a 7-15 személyes, IV. osztályú a 16-50 személyes, V. osztályú az 51-100 személyes, VI. osztályú posták pedig a 100 fő feletti postahelyek voltak. Dévaványa IV. osztályú posta volt ekkor, eszerint több mint 16 dolgozója volt ekkor.

A posták pénzforgalma is jelentősen emelkedett. Az OTP megbízásából betétkezelést és iskolai takarékbélyeg kifizetést végeztek a posták. Az 1949-től 1955-ig kiadott békekölcsön kifizetést az 1970-es évek közepéig végezték a posták. Az 1980-as évek végén megjelent a Postabank és annak több terméke, ami tovább szélesítette a lakosság megtakarítási lehetőségeinek lehetőségét. A jelentős betétállományhoz az infláció nagymértékű emelkedése is hozzájárult. Volt olyan év, hogy 30 %-os kamatot is fizetett a Postabank, a maximum 33 % volt.

Az 1970-es évektől elindult a posták kezelésgépesítése. A IV. osztályúnál nagyobb posták és a városi felvevő postahelyek UB-gépeket kaptak a csekkek felvételéhez. A manuális könyvelést gépi könyvelés váltotta fel. Ugrókocsis és szalagos gépek egyaránt segítettek a felvételi és leszámolási munkát. Pár év múlva már bankjegyszámoló gépet és bélyegzőgépet is kapott Dévaványa. Ezek nagyban segítettek a postások munkáját.

Dévaványa posta 1971. július 31-ig minden nap nyitva volt. Hétfőtől szombatig 8 órától 18 óráig, vasárnap pedig 8 órától 10 óráig. 1973-ban országosan áttértek a kéthetenkénti szabadszombatra. Az iskolákban is ettől kezdve minden második szombati napon volt tanítás. A posta is átáll erre a munkarendre. Így nem kellett minden szombaton nyitva lenni a kis postáknak. Az első években még a telefonközpont-kezelők látták el a szombati ügyfélszolgálatot is, tekintettel, hogy a központ terme az előtér mellett volt, és a kezelőablak lehetővé tette a személyes ügyfélkapcsolatot. 1967-től 1974-ig már hosszabbított nappali szolgálatot látott el a telefonközpont. 1974. július 1-jén leszerelték az LB központot és a nagyközség nagyobb kapacitású CB 100-as központot kapott. Az új CB központ folyamatos szolgálatot látott el, szombaton és vasárnap is volt szolgálat.

1977-ban Csikhelyi Endre hivatalvezető Illin Józsefnek adta át a dévaványai posta vezetését. Az agilis fiatalember nagy lelkesedéssel látott hozzá postavezetői feladatához, és bekapcsolódott a nagyközség életébe is. Közel 20 évig vezette a település postáját, majd Békéscsabára került. Dévaványa büszke lehet rá, mert innen elkerülve Békéscsaba 1. számú Megyei Posta vezetőjeként olyan magas színvonalon végezte a postai munkáját, hogy 2013-ban – nyugdíjba vonulásakor – Gervay Mihály Életmű-díjban részesült. Dévaványához 1996 után is hű maradt. Napjainkban is itt él a városban.

1981-ben hazánkban áttértek a csökkentett munkarendre, előbb heti 42, majd 40 óra lett a heti munkaidő. Ez azt jelentette, hogy fokozatosan megszűnt a falvak postáinak szombati nyitva tartása.

1985-ben jelentős átalakítások történtek a dévaványai postánál. Megszűnt a szolgálati lakás, és új helyre került a telefonközpont. A 100-as központ helyett CB 240-es központot biztosított a Szegedi Postaigazgatóság. A bekötött telefonelőfizetők száma továbbra is szükségessé tette, hogy a CB telefonközpont folytonos szolgálat lásson el. Aki telefonelőfizető volt, éjjel-nappal kérhetett összekapcsolást az általa kívánt számmal. Akinek nem volt telefonja, segélykérésre a posta zárva tartása alatt a posta bejárata mellett elhelyezett nyilvános telefonról kezdeményezhetett hívást. A változás miatt a szombati szolgálatot a központosok nem tudták ellátni, ezért indokolt volt a nagy felvételi terem szombati megnyitása. Később azonban az is megszűnt.

A kézbesítőknek jelentős terhet jelentett a rádió-, majd 1958-tól a televízió-előfizetők díjának beszedése. A rádióért havi 10 forintot, a televízióért pedig havi 50 forint előfizetési díjat kellett fizetni. 2002-ben ez a díjbeszedési kötelezettsége megszűnt a Magyar Postának.

1989-ig Dévaványa postán három szocialista brigád működött. Jelentős eredményeket értek el a munkaversenyben. A hivatal egy esetben élüzem, nyolc esetben pedig kiváló hivatal kitüntetésben részesült.

1990 előtt a postahivatalok feladata volt a távíró- és távbeszélőszolgálat ellátása is. A távirat napjainkra teljesen megszűnt, a távbeszélő-szolgálat pedig 1990. január 1-től levált a Magyar Postától, és önálló vállalat lett, ami később részvénytársasággá alakult.

1990 után a Magyar Posta stratégiája is igazodott a megváltozott helyzethez. Ahol még nem volt gépi telefonközpont, ott a Távközlési Vállalat helyett megfelelő díj ellenében ellátta a meglévő telefonközpontok kezelését, üzemeltetését. Békés megyében 1997-ben szűnt meg a kézi kapcsolású távbeszélő szolgálat, legutoljára Dévaványán. Szinte ezzel egyidőben a szombati nyitva tartás is megszűnt.

A posta a rentábilis működés érdekében kereste azokat a lehetőségeket, melyek a postásoknak munkát adnak és a bevételre jótékonyan hatnak. Elsősorban a pénzforgalom és a biztosításközvetítés területén történtek jelentős áttörések.

Dévaványa posta vezetői mindig nagy hangsúlyt fektettek munkatársaik szakmai tudására. 1985 és 2008 között például kilenc dolgozó végzett különböző tanfolyamot Békéscsabán, a területi oktatótiszt koordinálása mellett.

2001. február 6-án Dévaványa postát bekötötték az országos Integrált Postahálózatba, ami azt jelentette, hogy számítógéppel támogatott kezelési rendszer valósult meg. Felgyorsult a leszámolás és lényegesebb könnyebb lett a kezelés, mint a régi manuális rendszerben volt. A dolgozók munkáját a technika jelentősen könnyítette, amit a dolgozók örömmel vettek.

1960-ban népes település volt Dévaványa, 12704 fő élt a községben. Már ez a létszám is jóval kevesebb az 1920 évinél, de továbbra is jellemző a csökkenés. Az időközben várossá lett településnek 2023-ban 7169 lakosa volt.

Napjainkban a dévaványai postások azon fáradoznak, hogy a város postai ellátását az elvárásoknak megfelelően, magas színvonalon teljesítsék, az ügyfélkapcsolatokat erősítsék és a posta iránti bizalmat megőrizték.

DÉVAVÁNYA POSTA POSTAMESTEREI ÉS POSTAVEZETŐI

1859-1872 - ?	Nincs adat
? – 1873 – 1879	Scholcz Ferenc postamester
1880 – 1886	Scholcz Frigyes postamester
1886 – 1902	Scholcz Ernő postamester
1902- 1907 ?	Scholcz Dezső postamester
1908 – 1947	Izsó Mária később Bogya Andrásné postamester
1947 - 1949	Havadi Béla postamester
1949 – 1977	Csíkhegyi Endre hivatalvezető
1977 – 1996	Illin József hivatalvezető majd postavezető
1996 – 2009	Barta Jánosné postavezető
2010 – jelenleg is	Bartáné Szalai Mária postavezető